

Akhlaq-i zīstī

i.e., Bioethics Journal

2022; 12(37): e33

The Bioethics and Health
Law InstituteMedical Ethics and Law
Research CenterInternational Association
of Islamic Bioethics

Solutions to Protect Natural Resources against Climate Change

Negin Miralae¹, Roohollah Rahami^{2*}, Seyyed Ghasem Zamani³

1. Department of International Law, Kish International Branch, Islamic Azad University, Kish, Iran.

2. Department of International Relations, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran.

3. Department of International Law, Faculty of Law, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Natural environment is related to a part of the environment in which human plays no role in its formation and its emergence roots is in God blessings and includes jungles, ranges, mountains, plains, rivers, seas and swamps. Natural resources are regularly destroyed by human beings in different forms such as industrialization, human-made roads passing through the jungles, forest fire, cutting of trees and air pollution; on the other hand, climate change (change in sunlight and greenhouse gases, long droughts) also have negative impacts on the environment, the planet Earth and life of the living creatures. For example, we can mention displacement of many human beings and forced migration due to the above-mentioned changes and elements. This research was done with the aim of investigating the dimensions and solutions to protect the environment in the face of climate change.

Methods: The present research has been done using descriptive method and library resources.

Ethical Considerations: In this research, ethical aspects including maintaining the authenticity of the text and trustworthiness in referring to the sources have been observed.

Results: It is inevitably necessary to protect natural resources and environment at national, regional and global levels in order to prevent the harmful consequences of climate change. With such solutions as reducing the wastes and reducing the emission of greenhouse gases, using renewable resources, green energy, etc., we can - to a large extent - protect the environment and natural resources against bad effects of climate change.

Conclusion: Competent international assemblies should deal with the errant and destructive governments under Article 39 of the United Nations Charter, with the decision of the Security Council, by placing a guarantee of implementation in order to comply with the above-mentioned solutions.

Keywords: Environment; Climate Change; Green Energy; Renewable Resources; Natural Resources

Corresponding Author: Roohollah Rahami; **Email:** rrahami@ut.ac.ir

Received: January 02, 2022; **Accepted:** May 07, 2022; **Published Online:** December 26, 2022

Please cite this article as:

Miralae N, Rahami R, Zamani SGH. Solutions to Protect Natural Resources against Climate Change. *Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal*. 2022; 12(37): e33.

انجمن بین‌المللی اخلاق زیستی اسلامی مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

مجله اخلاق زیستی

دوره دوازدهم، شماره سی و هفتم، ۱۴۰۱

راهکارهای حمایت از محیط زیست طبیعی در مقابل تغییرات اقلیمی

نگین میرعلایی^۱، روح‌الله رهامی^{۲*}، سیدقاسم زمانی^۳

۱. گروه حقوق بین‌الملل، واحد بین‌الملل کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، کیش، ایران.

۲. گروه روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۳. گروه حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: محیط زیست طبیعی به آن بخش از محیط زیست اطلاق می‌گردد که در ایجاد آن بشر نقشی نداشته و آفرینش آن ریشه در موهبت‌های خدادادی دارد و شامل جنگل‌ها، مراتع، کوه‌ها، دشت‌ها، رودخانه‌ها، دریاها، باتلاق‌ها و... می‌شود. همواره تخریب منابع طبیعی توسط انسان به شیوه‌های گوناگونی چون صنعتی‌شدن، عبور جاده‌های ساخت بشر از جنگل‌ها، قطع درختان، آتش‌سوزی جنگل‌ها و آلودگی هوا صورت می‌پذیرد. از طرف دیگر تغییر اقلیم (تغییر در تابش خورشید و گازهای گلخانه‌ای، خشکسالی در بازه زمانی طولانی) نیز اثرات منفی بر محیط زیست، کره زمین و زندگی جانداران می‌گذارد، در این خصوص می‌توان از آوارگی بسیاری از انسان‌ها و مهاجرت‌های اجباری در راستای تغییرات و عوامل فوق نام برد. این تحقیق با هدف بررسی ابعاد و راهکارهای حمایت از محیط زیست در مواجهه با تغییرات اقلیمی به انجام رسید.

روش: تحقیق حاضر با استفاده از روش توصیفی و با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای به انجام رسیده است.

ملاحظات اخلاقی: در انجام این تحقیق جنبه‌های اخلاقی شامل حفظ اصالت متن و امانتداری در ارجاع به منابع، رعایت شده است.

یافته‌ها: ضرورت عاجل در خصوص حمایت از منابع طبیعی در سطح‌های ملی، منطقه‌ای، جهانی به منظور پیشگیری از عواقب سوء ناشی از تغییرات اقلیمی مشهود می‌باشد و با راهکارهایی چون کاهش زباله‌ها و کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای، استفاده از منابع تجدیدپذیر، انرژی سبز و... تا حدود زیادی می‌توان از محیط زیست و منابع طبیعی در قبال آثار سوء تغییرات اقلیمی حمایت نمود.

نتیجه‌گیری: مجامع بین‌المللی ذی‌صلاح باید با قراردادن ضمانت اجرای موثر جهت رعایت راهکارهای فوق‌الاشعار، با دولت‌های خاطی و مخرب محیط زیست در ذیل ماده ۳۹ منشور ملل متحد، با تصمیم شورای امنیت، برخورد نمایند.

واژگان کلیدی: محیط زیست؛ تغییرات اقلیمی؛ انرژی سبز؛ منابع تجدیدپذیر؛ منابع طبیعی

نویسنده مسئول: روح‌الله رهامی؛ پست الکترونیک: rrahami@ut.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۱۲؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۱۷؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۰/۰۵

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Miralaee N, Rahami R, Zamani SGH. Solutions to Protect Natural Resources against Climate Change. Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal. 2022; 12(37): e33.

مقدمه

محیط زیست طبیعی موهبتی خدادادی است که بشر در ایجاد آن نقشی نداشته و مصادیق آن شامل جنگل‌ها، مراتع، کوه‌ها، دشت‌ها، رودخانه‌ها، دریاها، باتلاق‌ها و نظایر آن است. عوامل تشکیل‌دهنده محیط زیست طبیعی، شامل عوامل جاندار (گیاهان و جانوران) و عوامل بی‌جان (خاک، آب و هوا) می‌باشد. منابع طبیعی یکی از ارکان جدایی‌ناپذیر از میراث فرهنگی در هر ملتی به شمار می‌رود. انواع مختلف منابع طبیعی که عوامل طبیعی در ساخت و شکل‌گیری آن‌ها نقش داشته‌اند در حلقه میراث فرهنگی گنجانده شده است. چنین میراث‌هایی دائماً در معرض خطر ویرانگر اقدامات غیر مسئولانه مردم، فرسایش، تغییرات آب و هوا، آلودگی، شهرنشینی وسیع و گردشگری گروهی و جمعی هستند. به دنبال تشدید کاهش کیفیت محیط زیست و هشدارهای دانشمندان و سازمان‌های بین‌المللی، حقوق بین‌الملل محیط زیست به تدریج تثبیت شده و تاکنون به طور قابل توجهی توسعه یافته است. توجه سازمان‌های بین‌المللی به برگزاری کنفرانس‌های مختلف چون کنفرانس‌های استکهلم و ریو و آغاز برخی دعاوی مهم زیست‌محیطی نیز سهم قابل توجهی در تکوین و توسعه این شاخه مهم حقوقی دارند.

منابع طبیعی اساساً به دو دسته تقسیم می‌شوند:

۱- منابع طبیعی تجدیدناپذیر: این منابع پس از بهره‌برداری مقدار آن کاهش می‌یابد و به صورت اولیه بر نمی‌گردد. از مصادیق منابع طبیعی تجدیدناپذیر می‌توان به زغال سنگ، نفت خام و گاز طبیعی اشاره نمود؛ ۲- منابع طبیعی تجدیدپذیر: این منابع، منابعی هستند که در صورت بهره‌برداری درست امکان تجدید آن‌ها وجود دارد، مانند نور خورشید، باد، باران.

منابع طبیعی زیر بنای توسعه پایدار جوامع است که به تمامی نسل‌ها تعلق دارد و باید حفظ و به آیندگان سپرده شود. این منابع سبب شکوفایی اقتصاد کشورها هستند (۱).

دو عامل طبیعت و انسان در تخریب منابع طبیعی نقش دارند. تخریب منابع طبیعی توسط طبیعت به‌وسیله پدیده‌هایی چون

سیل، زلزله و آتش‌سوزی‌های طبیعی رخ می‌دهد؛ و تخریب منابع طبیعی توسط انسان به شیوه‌های گوناگونی چون صنعتی‌شدن، عبور جاده‌های ساخت بشر از جنگل‌ها، آتش‌سوزی جنگل‌ها، قطع درختان و آلودگی هوا، صورت می‌پذیرد. با پیشرفت علمی و صنعتی در قرن اخیر، «اثرات و عواقب مداخله بی‌رویه انسان بر منابع محیطی پیش از هر زمان دیگری متجلی می‌گردد» (۲). برای مثال اقدامات انسانی که منجر به افزایش سطح آلاینده‌های هوا گردیده نگرانی‌های جدی را نسبت به پیامدهای این امر و تأثیرات مخرب آن بر محیط زیست ایجاد نموده است (۳).

یکی از متغیرهای مهم در رابطه با حفظ محیط زیست طبیعی توجه به تغییرات اقلیمی و اهتمام برای کاهش و کنترل عوامل موثر بر آن است. تغییرات اقلیمی اغلب زمانی رخ می‌دهد که گازهای مختلف در جو زمین منتشر می‌شوند. این گازها همانند یک پوشش غیر قابل نفوذ عمل می‌کنند و مانع از خروج گرما می‌شوند. یکی از مهم‌ترین این گازها دی اکسید کربن است که در هنگام مصرف سوخت‌های فسیلی آزاد می‌شود. دی اکسید کربن تا حدود ۴۰ سال در اتمسفر باقی می‌ماند و اثرات آن بسیار نامطلوب است. اثرات دی اکسید کربن و متان سبب بالارفتن حرارت زمین می‌شود. در این حالت حرارت حاصل از نور خورشید در جو زمین می‌ماند و باعث گرم‌تر شدن زمین، خشکسالی‌ها، ذوب یخچال‌های قطبی و بالا آمدن آب دریاها می‌شود.

در واقع، می‌توان گفت که آثار خطرناک تغییرات اقلیمی بر حیات بشر تقریباً تمامی جوانب زندگی وی را در می‌نوردد. خشکسالی، طوفان‌های دریایی سهمگین مانند سونامی، بالا آمدن سطح آب دریاها، کاهش منابع آب شیرین، گرم شدن هوا، آتش‌سوزی جنگل‌ها، بیابان‌زایی، افزایش بیماری‌های متعلق به مناطق گرم نظیر مالاریا و مهاجرت از جمله این آثار هستند. با وجود ارتباط کلی این آثار با مقوله‌های طبیعی اخیراً ارتباط این تغییرات با صلح و امنیت بشری مطرح شده است (۴).

آلودگی‌های زیست‌محیطی به عنوان مظاهری از تغییرات اقلیمی، انواعی دارند که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

مقالات مربوطه به ویژه با بهره‌گیری از سایت‌ها و پایگاه‌های اینترنتی صورت پذیرفته است.

یافته‌ها

با توجه به مباحث مطروحه در این مقاله باید گفت در خصوص حمایت از محیط زیست طبیعی، راهکارهایی نظیر کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای، جلوگیری از افزایش گرمایش زمین، استفاده از منابع جایگزین انرژی و انرژی‌های تجدیدپذیر (انرژی پایدار)، کاهش تولید دی اکسید کربن و زغال سنگ، استفاده مجدد از آب باران‌ها، بازیافت زباله‌ها، عدم استفاده از پلاستیک، قابل توجه هستند. فرض اساسی این مقاله بر این مبنا استوار است که با به کارگیری راهکارهای فوق تا حدود زیادی می‌توان از محیط زیست و منابع طبیعی حمایت نمود و هم‌عرض با الزامات بین‌المللی در این خصوص، ضمن بکارگیری ضمانت اجرای حقوقی شامل برخورد با دولت‌های خاطی توسط شورای امنیت و ذیل ماده ۳۹ منشور ملل متحد می‌توان دولت‌ها را برای رعایت این راهکارها اجبار نمود.

بحث

حق بر محیط زیست سالم، یکی از حقوق اساسی بشر است. جامعه جهانی طی سال‌های اخیر مخاطره از بین رفتن منابع طبیعی و آسیب جدی به محیط زیست و حیات بشر را به خوبی درک نموده است. همان‌گونه که گفته شد، گازهای مختلف منتشره در جو زمین همانند یک پوشش غیر قابل نفوذ عمل می‌کنند و مانع از خروج گرما می‌شوند و اثرات آن بسیار نامطلوب است. در این حالت حرارت حاصل از نور خورشید در جو زمین می‌ماند و باعث گرم‌تر شدن زمین، خشکسالی‌ها، ذوب یخچال‌های قطبی، بالا آمدن آب دریاها می‌شود. تغییرات اقلیمی مذکور به صورت مستقیم و غیر مستقیم باعث تغییر در جو جهان و از بین رفتن تدریجی منابع و حیات بشر می‌گردد.

در ادامه بحث، ضمن بررسی اسناد و قوانین بین‌المللی و داخلی مرتبط در حوزه حمایت از حیات بشر و حقوق محیط

آلودگی‌های هوا، آب، خاک، صوت، شیمیایی و هسته‌ای. در نتیجه تشدید آلودگی‌های زیست‌محیطی، عامل تأثیرگذار دیگر بر محیط زیست، «انهدام زیست‌محیطی» است که شامل نابودی و انهدام تدریجی جنگل‌ها، مراتع، گیاهان، گونه‌های وحشی و سایر مظاهر محیطی و زیستی می‌باشد.

خسارات ناشی از تخریب منابع طبیعی به شکل‌های گوناگون باعث به مخاطره افتادن روند طبیعی محیط زیست و حیات انسان‌ها و حیوانات گردیده است. منطبق بر آخرین گزارش مرکز پایش آوارگی سوییس در سال ۲۰۱۹، تغییرات اقلیمی بین سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ در مجموع سه برابر بیشتر از جنگ و خشونت باعث آوارگی مردم در جهان شده است که انتظار می‌رود با ادامه روند تغییرات اقلیمی این نوع جا به جایی‌ها در سال‌های آتی افزایش یابد. با عنایت به اینکه آثار مخرب از بین رفتن منابع طبیعی و تغییرات اقلیمی در حوزه‌های گوناگون زندگی بشر رخنه داشته و حق حیات و سلامت بشر را مورد تهدید قرار داده است، همچنین آثار سوء تغییرات اقلیمی در رابطه با از بین رفتن منابع طبیعی سبب مهاجرت‌های اجباری انسان‌های زیادی گردیده است (به نحوی که در این خصوص بانک جهانی در سال ۲۰۱۸ تخمین زده است که تا سال ۲۰۵۰، بیش از ۱۴۳ میلیون نفر در اثر تغییرات اقلیمی در جهان مجبور به مهاجرت خواهند شد) و همچنین مخاطرات سوء مضاعفی که در صورت عدم کنترل و کاهش آثار تغییرات اقلیمی بر جای خواهد گذاشت، لذا بررسی این موضوع و تبیین راهکارها در این زمینه از اهمیت بسزایی برخوردار است. بر این اساس، در این نوشتار بر آن شدیم تا به بررسی راهکارهای مقابله با آثار سوء تغییرات اقلیمی و حمایت از منابع طبیعی به ویژه با تأکید بر ایجاد ضمانت اجرایی در میان کنشگران و بازیگران بین‌المللی بپردازیم.

روش

روش تحقیق به صورت توصیفی - تحلیلی است و جمع‌آوری اطلاعات به شیوه کتابخانه‌ای، ضمن مراجعه به اسناد، کتب و

زیست، به تبیین راهکارهای حمایت از محیط زیست و منابع طبیعی در مقابل تغییرات اقلیمی خواهیم پرداخت.

۱. گفتار اول: حمایت از محیط زیست در قبال تغییرات

اقلیمی در اسناد و قوانین بین المللی و داخلی

۱-۱. اقدامات بین المللی در راستای حمایت از محیط زیست: در مقدمه منشور ملل متحد که در کنفرانس سانفرانسیسکو در سال ۱۹۴۵ منعقد شد «ایمان به حقوق اساسی بشر و حیثیت و ارزش شخصیت انسانی» و «برقرار ساختن اوضاع زندگانی بهتر» از دغدغه‌های اعضای ملل متحد دانسته شده است. همچنین بر اساس بند ۱ از ماده ۱ این منشور، اولین وظیفه و هدف ملل متحد «نگاهداری صلح و امنیت بین المللی» دانسته شده که برای این منظور «اتخاذ اقدامات جمعی مؤثر، برای جلوگیری از تهدیدات بر علیه صلح و از بین بردن هر اقدام تهاجمی با هر اختلال صلح به نحو دیگر» ضروری دانسته شده است (۵).

لذا تلاش برای حفظ محیط زیست انسانی و منابع محدود طبیعی در واقع تلاش برای حفظ صلح و امنیت جهانی قلمداد می‌گردد. ماده ۲۵ اعلامیه محیط زیست و توسعه، مصوب ۱۹۹۲ «ریو دو ژانیرو» مقرر می‌دارد که صلح و توسعه و حفاظت از محیط زیست به یکدیگر وابسته‌اند و نمی‌توان آن‌ها را از یکدیگر جدا نمود؛ بر این اساس تهدید هر کدام از این عوامل تهدید عامل دیگر را در پی دارد، لذا حق بر صلح و حق برخورداری از محیط زیست سالم لازم و ملزوم یکدیگراند.

پس از تصویب منشور و تشکیل سازمان ملل متحد روند شکل‌گیری موازین بین المللی حقوق بشری شتاب می‌گیرد و نسل‌های سه‌گانه حقوق بشر سر برمی‌آورند، البته اکنون جامعه بین الملل به این اجماع دست یافته است که نسل‌های مختلف حقوق بشر با یکدیگر ارتباط متقابل و پیوستگی دارند و از هم تفکیک‌ناپذیراند که این امر خود موجب به وجود آمدن نسل یکپارچه از نسل‌های مختلف حقوق بشر می‌شود که به آن نسل هزار جدید حقوق بشر می‌گویند (۶).

نسل اول یا حقوق مدنی و سیاسی که هدف از آن، حمایت از حقوق و آزادی‌های فردی انسان‌ها در برابر دولت است و

عبارتست از کرامت ذاتی انسان، حق حیات، ممنوعیت شکنجه و...؛ نسل دوم یا حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی که هدف از آن‌ها استقرار عدالت اجتماعی و دستیابی به نفع عمومی است، لذا برخلاف دسته نخست که دولت نباید آن حقوق را با دخالت خود محدود کند، حقوق نسل دوم نیازمند مداخله دولت‌اند، مانند حق بر آموزش، بهداشت و...؛ و همچنین، نسل سوم حقوق بشر فراتر از ۲ نسل قبل و شامل مواردی چون حق خودمختاری، حق توسعه، حق دسترسی به منابع طبیعی و حق بر محیط زیست سالم می‌باشد.

اما همانطور که گفته شد تلازم و وابستگی حق‌های مزبور به ویژه در برخی سطوح تا حدی آشکار می‌شود که سخن از اولویت و جدایی‌پذیری آنان بی‌اثر است. حق بر محیط زیست سالم ارتباطی وثیق با حیات و سلامت انسان دارد. لذا باید در نظر داشت که در واقع آلودگی محیط زیست به نوعی تهدید و نقض حق حیات انسان‌ها محسوب می‌شود. طبق آمار وزارت بهداشت سالیانه بین چهار تا پنج هزار شهروند تهرانی جان خود را در مواجهه مستقیم با ذرات معلق هوای تهران را از دست می‌دهند (۷).

سازمان ملل متحد موضوع تغییرات آب و هوایی را از سال ۱۹۷۹ میلادی شناسایی و مطمح نظر قرار داده و با برگزاری نشست‌های بین المللی و تصویب اسناد متعدد توصیه‌ای و الزامی، راهبردها، سیاست‌گذاری‌ها و خط مشی‌های جهانی را در مواجهه با این تغییرات توسعه داده است. یکی از اولین مهم‌ترین تلاش‌های حقوقی در این زمینه تدوین «کنوانسیون وین برای محافظت از لایه ازن» در ۱۹۸۵ بود (۸) که در سال ۱۹۸۷ با الحاق یک پروتکل بسیار مهم با عنوان «پروتکل مونترال» به آن، عنوان موفق‌ترین توافق جامعه جهانی تا آن زمان را از آن خود کرد.

پس از آن، برنامه محیط زیست ملل متحد UNEP با همکاری سازمان هواشناسی جهانی، کارگروه بین الدولی تغییرات آب و هوایی IPCC را تشکیل دادند تا مقدمات حقوقی برای تدوین یک معاهده بین المللی در خصوص تغییرات آب و هوایی را به انجام برسانند. این اقدام مهم در حاشیه «کنفرانس ملل متحد درباره محیط زیست و توسعه» که از سوم تا چهاردهم ژوئن

مباحث پیرامون مسئولیت بین‌المللی کشورها در مقوله تغییرات اقلیمی است.

۲-۱. اقدامات و قانونگذاری‌های داخلی در راستای حمایت از محیط زیست: سیاست تقنینی در رابطه با حمایت از محیط زیست در دو سطح رویکرد نظام حقوقی نسبت به اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی و تصویب قوانین و مقررات مربوطه داخلی قابل توجه است.

در رابطه با پذیرش و تصویب اسناد بین‌المللی و قرار گرفتن آن‌ها در زمره قوانین لازم‌الاجرا (وفق ماده ۹ قانون مدنی)، دولت جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۶۸ به صورت همزمان کنوانسیون وین و پروتکل مونترال را به تصویب رساند و در سال ۱۳۷۵ (چهار سال پس از تصویب کنوانسیون ریو) به کنوانسیون تغییرات آب و هوایی موسوم به کنوانسیون ریو و در سال ۱۳۸۴ به پروتکل کیوتو پیوست، اما توافق‌نامه پاریس که در سال ۱۳۹۵ از سوی دولت امضا و توسط مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده بود، به دلیل برخی ابهامات توسط شورای نگهبان به مجلس شورای اسلامی بازگردانده شد و مسکوت ماند.

همچنین در راستای حمایت از منابع طبیعی در قوانین داخلی جمهوری اسلامی ایران، قانونگذاری‌های عدیده‌ای شده است که منطوق و فحواي مصادیق بسیاری از این قوانین حمایت از منابع طبیعی و جلوگیری از تخریب محیط زیست می‌باشد (۱۰). به عنوان نمونه در این رابطه می‌توان به تصویب‌نامه قانون ملی‌شدن جنگل‌های کشور (مصوب ۱۳۴۱/۱۰/۲۷ هیأت وزیران)؛ آیین‌نامه اجرایی قانون ملی‌شدن جنگل‌ها؛ لایحه قانونی اصلاح لایحه قانونی واگذاری و احیای اراضی در حکومت جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۵۹/۱/۲۶)؛ قانون حفظ و گسترش فضای سبز و جلوگیری از قطع بی‌رویه درختان؛ قانون اراضی مستحدث و ساحلی (مصوب ۱۳۵۴/۴/۲۹)؛ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخائر جنگلی کشور و آیین‌نامه‌های اجرایی مربوطه؛ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع و اصلاحیه‌های آن؛ آیین‌نامه اجرایی قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای

۱۹۹۲ در شهر «ریو دو ژانیرو» برزیل برگزار شد رقم خورد و ماحصل آن تصویب اولین سند معاهده‌ای که مستقیماً مربوط به تغییرات اقلیمی می‌شد با عنوان «کنوانسیون تغییرات آب و هوایی» بود. هدف این کنوانسیون در کنار هر گونه اسناد حقوقی مربوطه که توسط کنفرانس اعضاء مورد تصویب قرار گیرد، دستیابی به ثبات در تراکم گاز گلخانه‌ای در اتمسفر مطابق مفاد مربوطه کنوانسیون در سطحی است که از تداخل خطرناک فعالیت‌های بشر با سیستم آب و هوایی جلوگیری به عمل آورد. این وضعیت باید در چهارچوبی زمانی حاصل گردد که اکوسیستم‌ها قادر باشند به صورت طبیعی با تغییرات آب و هوایی تطابق یابند و اطمینان حاصل گردد که تولید مواد غذایی با تهدید روبرو نیست و توسعه اقتصادی به صورتی پایدار ادامه یابد. طرف‌ها باید بر اساس «مسئولیت‌های مشترک اما متمایز و قابلیت‌های مربوطه» برای حفاظت از سیستم آب‌وهوایی اقدام نمایند و کشورهای توسعه‌یافته عضو کنوانسیون باید پیشگام در دغدغه‌مندی و رسیدگی به تغییرات اقلیمی باشند (۹).

تفاوت این سند با کنوانسیون وین و پروتکل مونترال در این نکته بود که کنوانسیون تغییرات آب و هوایی نگاهی جامع‌تر به مقوله محیط زیست داشته و خود را محدود به حفاظت از لایه اوزون نکرده است. در راستای این کنوانسیون اولین کنفرانس اعضا در ۱۹۹۵ در برلین برگزار و متعاقباً کنفرانس اعضا در ۱۹۹۷ در کیوتو ژاپن برگزار گردید. همچنین در سال ۲۰۱۵ و در کنفرانس بیست و یکم اعضا در پاریس نیز (COP 21) توافق‌نامه موسوم به پاریس به تصویب رسید.

از ابداعات مهم پروتکل کیوتو توجه به گازهایی بود که در پروتکل مونترال بیان نشده بود. علاوه بر این، بیان سهم دقیق هر یک از اعضا در میزان کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای را می‌توان ذکر نمود.

در مقابل، توافق‌نامه پاریس ضمن تأکید بیشتر بر برنامه مشارکت ملی کشورها، معیار پایبندی کشورها به توافق‌نامه را بیشتر مبتنی بر کاهش دمای زمین قرار داده است. از دیگر نقاط عطف و نکات حائز اهمیت در توافق‌نامه پاریس، آغاز

را در کارخانه‌های خود افزایش داده است و نتیجتاً با تولید گازهای گلخانه‌ای آلودگی زیادی را ایجاد کرده است.

کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای کمک زیادی به مقابله با تغییرات اقلیمی و کاستن از گرمایش زمین خواهد نمود، بدین خاطر فعالین محیط زیست و سران کشورها در گردهمایی‌ها و پیمان‌های بین‌المللی بر کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای به جهت حمایت از محیط زیست طبیعی و مقابله با تغییرات اقلیمی تأکید بسیار دارند (۱۲).

۲-۲. جلوگیری از افزایش گرمایش زمین: هیأت بین‌الدولی تغییرات آب و هوایی (IPCC) که به عنوان مرجعی معتبر در زمینه تغییرات آب و هوایی و تأثیرات گرمایش جهانی محسوب می‌شود، در گزارشی اعلام داشته است: «بیشتر افزایش دمایی که از اواسط قرن بیستم در کره زمین مشاهده می‌شود، مربوط به گازهای گلخانه‌ای است که انسان‌ها تولید کرده‌اند و این گرمایش آثار سوء عدیده‌ای بر زندگی بشر و از بین بردن منابع طبیعی دارد» (۱۳).

انرژی آزادشده ناشی از گرمایش زمین، ممکن است بسیاری از یخ‌های قطبی را ذوب کند و سطح آب دریاها و اقیانوس‌ها را بالا ببرد. در این زمینه، در جریان نشست آب و هوای پاریس ۲۰۱۵ رهبران جهان توافق نمودند برای پایین‌نگه‌داشتن گرمایش زمین به کمتر از ۲ درجه، سیاست‌های خود را تغییر دهند. گرم شدن زمین عواقب زیست‌محیطی بدی برای بشر به دنبال داشته و دارد؛ که به عنوان نمونه بالا آمدن سطح آب دریاها، کاهش پوشش برف، خشکسالی‌ها، بادهای گرم و توفان‌ها و کاهش منابع آب آشامیدنی از آن جمله‌اند.

برای پیشگیری از بدترین تأثیرات ناشی از تغییر اقلیم، جهان بایستی انتشار کربن دی اکسید خالص را تا سال ۲۰۵۰ به صفر برساند، هرچه دی اکسید کربن بیشتری در اتمسفر وجود داشته باشد، دما نیز بیشتر می‌شود. انسان‌ها باید در بلندمدت مقدار دی اکسید کربن موجود در اتمسفر را کاهش دهند تا از عواقب ناگوار حاصل از تغییرات اقلیمی جلوگیری نمایند. مزید بر راه‌های کلان دولت‌ها در خصوص کاهش گرمای زمین، هر یک از افراد و نیز نهادها و گروه‌های اجتماعی با دغدغه محیط

ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع مصوب ۱۳۶۷/۶/۲۲؛ آیین‌نامه اجرایی ماده ۳۳ اصلاحی قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع کشور؛ قانون افزایش بهره‌وری بخش‌های کشاورزی و منابع طبیعی (مصوب ۱۳۸۹/۴/۲۳)؛ آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۸ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی؛ برنامه بهینه‌سازی پایش، حفظ، بهره‌برداری و مدیریت جنگل‌های کشور (مصوب ۱۳۹۲/۹/۲۷) و قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع مصوب ۱۳۹۶، اشاره نمود.

۲. گفتار دوم: راهکارهای عملی حمایت از محیط زیست طبیعی

۱-۲. کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای: یکی از دغدغه‌های بین‌المللی که در اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی زیادی از آن یاد گردیده است و در شمار اصلی‌ترین علل تغییرات اقلیمی آورده شده، افزایش گازهای گلخانه‌ای است.

گازهای گلخانه‌ای شامل دی اکسید کربن، نیتروژن اکسید، متان، بخار آب و ازت هستند؛ این گازها به این دلیل گازهای گلخانه‌ای نامیده می‌شوند که فضای گلخانه‌ها را در اطراف زمین ایجاد می‌کنند. در گلخانه‌ها نور خورشید وارد محیط می‌شود، لیکن به دلیل جداره شیشه‌ای، بخشی از آن دوباره به درون گلخانه برمی‌گردد. به این ترتیب فضای داخل گلخانه از بیرون گرم‌تر می‌شود. در جو زمین هم اتفاق مشابهی روی می‌دهد. وقتی اشعه‌های خورشید به سطح زمین می‌رسند، بخشی از آن‌ها جذب می‌شود و سطح زمین را گرم می‌کند، زیرا سطح زمین بسیار سردتر از خورشید است (۱۱).

افزایش تراکم گازهای گلخانه‌ای منجر به افزایش گرمای سطح زمین و تغییر اکوسیستم‌های طبیعی می‌شود. از طرف دیگر این گازها تأثیرات منفی قابل توجهی بر لایه اوزن و تخریب آن داشته است.

طبق گزارش گروه تحقیقاتی «گلوبال کاربن پراجکت»، چین با تولید گازهای گلخانه‌ای بزرگ‌ترین آلوده‌کننده هوای زمین در سال ۲۰۲۱ بوده است. طبق این گزارش چین برای احیای اقتصاد خود پس از رکود ناشی از کرونا استفاده از زغال سنگ

زیست جلوگیری می‌کند؛ ثانیاً نگرانی در خصوص اتمام منابع انرژی را پیش روی بشر قرار نمی‌دهد.

۲-۴. کاهش تولید دی اکسید کربن و زغال سنگ: بیش از ۸۰ درصد انتشار گازهای گلخانه‌ای، به واسطه فعالیت‌های بشر در استفاده نامطلوب از انرژی است. گازهای گلخانه‌ای که بخش عمده‌ای از آن را دی اکسید کربن شامل می‌شود، مصرف انرژی‌های فسیلی (زغال سنگ، نفت و...) آلودگی هوا و محیط زیست را به همراه آورده، به طوری که تنفس در هوای پاک و بدون آلاینده‌ها به یکی از معضلات شهرهای بزرگ دنیا مبدل شده است. صنعتی‌شدن جوامع، به بهره‌برداری بیشتر و فشرده‌تر از سوخت‌های فسیلی نظیر زغال سنگ، نفت، گاز به منظور استفاده در تولید منجر گردیده است. احتراق این سوخت‌ها موجب آزادشدن دی اکسید کربن در اتمسفر می‌شود، از این رو کشورهای تولیدکننده این مواد نقش به سزایی در انتشار آن دارند. خودروهای بنزینی و وسایل حمل و نقل با سوخت‌های فسیلی همچنین نیروگاه‌ها، از منابع آلوده‌کننده هوا با دی اکسید کربن هستند (۱۴). از راهکارهای مؤثر در کاهش دی اکسید کربن می‌توان از کاشت درخت و استفاده از انرژی پاک نام برد. از طرف دیگر، زغال سنگ نیز یکی از سوخت‌هایی است که سبب تغییرات اقلیمی گشته و استفاده از آن منابع طبیعی را نابود می‌کند. اخیراً در کنفرانس تغییرات اقلیمی ۲۰۲۱ سازمان ملل در گلاسکو کشورها متعهد گردیده‌اند که اهداف و تعهدات خود را برای مقابله با اثرات تغییرات آب و هوایی و نحوه کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای هر پنج سال یک بار بازبینی و بررسی کنند. همچنین قرار است که کشورها سالانه گزارشی را در مورد روند پیشرفت خود و برنامه‌هایی که برای دستیابی به این اهداف در آن‌ها سرمایه‌گذاری کرده‌اند، ارائه نمایند. کشورها متعهد شده‌اند هر نوع سرمایه‌گذاری برای ساخت نیروگاه‌های تازه زغال سنگ را در داخل و خارج از کشورهای خود متوقف کنند. لهستان، ویتنام و شیلی از جمله کشورهایی هستند که برای نخستین‌بار تعهد داده‌اند مصرف زغال سنگ را کنار بگذارند.

زیست، نیز با جلوگیری از اتلاف انرژی، هدررفتن آب، و همچنین با کاشت گل‌ها و درختان، افزایش مناطق جنگلی و... می‌توانند از گرم‌شدن زمین جلوگیری نمایند.

۲-۳. استفاده از منابع جایگزین انرژی و انرژی‌های تجدیدپذیر (انرژی پایدار): انرژی‌های تجدیدپذیر به انرژی‌هایی اطلاق می‌گردد که منبع تولید آن‌ها برخلاف انرژی‌های تجدیدنپذیر توسط طبیعت تجدید می‌گردد. به منظور کاهش تخریب محیط زیست و حمایت از منابع طبیعی و حیات بشر، مدت‌هاست که کشورها به دنبال استفاده از انرژی‌های آبی، بادی، خورشیدی و سایر انرژی‌هایی هستند که هر روزه در حال تجدید هستند و با استفاده از آن‌ها این انرژی‌ها پایان نمی‌یابند.

انرژی خورشیدی منحصر به فردترین منبع انرژی تجدیدپذیر در جهان و منبع اصلی تمامی انرژی‌های موجود در زمین است. این انرژی به صورت مستقیم و غیر مستقیم می‌تواند به اشکال دیگر انرژی تبدیل گردد. یکی دیگر از منابع اصلی جایگزین سوخت‌های فسیلی، انرژی بادی است. با استفاده از توربین بادی می‌توان انرژی باد را به الکتریسیته تبدیل کرد و در برابر از بین‌رفتن محیط زیست طبیعی و تغییرات اقلیمی جلوگیری نمود. از جمله اقدامات بین‌المللی صورت‌گرفته در خصوص انرژی‌ها، تشکیل آژانس بین‌المللی انرژی‌های تجدیدپذیر با هدف افزایش سهم انرژی‌های تجدیدپذیر در حفظ محیط زیست و کاهش استفاده بیش از حد از منابع طبیعی، کاهش ویرانی جنگل‌ها و محیط زیست طبیعی است. در حال حاضر انرژی حاصل از باد، خورشید، گرمای درونی زمین و آب‌های روان به عنوان معروف‌ترین منابع (انرژی سبز) شناخته می‌شوند. همچنین به اعتقاد برخی کارشناسان، انرژی هسته‌ای را نیز می‌توان با در نظر گرفتن ملاحظات از جمله انرژی‌های سبز به شمار آورد. به کاربردن کلمه سبز در کنار منابع انرژی فوق از آن جهت است که این منابع همچون گیاهان، دی اکسید کربن تولید نمی‌کنند. جایگزینی این انرژی‌ها اولاً از خطراتی چون گرمایش زمین و تهدید محیط

۵-۲. **عدم استفاده از پلاستیک:** پلاستیک‌ها مهم‌ترین بَسپار (پلیمر مصنوعی) می‌باشند که کاربردهای گسترده‌ای دارند. برخی از موارد استفاده و کاربردهای پلاستیک عبارتند از بسته‌بندی مواد غذایی، تولید پوشاک، داروسازی، وسایل کشاورزی، وسایل بهداشتی، لوازم خانگی و

پلاستیک‌ها از دو عنصر کربن و هیدروژن ساخته می‌شوند. استفاده فزاینده از پلاستیک‌ها عواقب سوئی برای محیط زیست به دنبال خواهد داشت. استفاده از پلاستیک‌ها مشکلاتی چون ایجاد حجم بالای زباله‌ها، نابودی گونه‌های جانوری، تولید بخارهای سمی در اثر سوختن و تجزیه‌نشدن و ماندن زیاد در طبیعت را ایجاد می‌نماید.

آثار سوء آلودگی پلاستیکی بیشتر در کشورهای در حال توسعه آسیایی و آفریقایی دیده می‌شود که در آن‌ها سیستم‌های جمع‌آوری زباله معمولاً به صورت ناکارآمد فعالیت می‌کنند و یا اینکه اساساً وجود ندارد، اما کشورهای صنعتی و پیشرفته که در آن‌ها میزان بازیافت به مقدار کم مشاهده می‌شود هم، مشکلاتی در حوزه جمع‌آوری صحیح و درست مواد زباله‌ای را تجربه می‌کنند. در همین راستا در کشورهای اروپایی و آمریکایی اغلب کیسه‌های خرید پارچه‌ای، جایگزین نایلون‌های پلاستیکی در فروشگاه‌ها گردیده‌اند.

بر اساس گزارشات بین‌المللی در سال ۲۰۱۹، پلاستیک دلیل تولید گازهای گلخانه‌ای کربن دی اکسید به میزان ۸۵۰ میلیون تن در جو کره زمین بوده است. همچنین این احتمال وجود دارد که میزان انتشار سالیانه به مقدار یک و ۳۴ صدم میلیارد تن تا آستانه سال ۲۰۳۰ برسد. علاوه بر این، ممکن است تا سال ۲۰۵۰ نیز مواد پلاستیکی ۵۶ میلیارد تن از گازهای گلخانه‌ای را منتشر کند و این مقدار می‌تواند تا سال ۲۱۰۰ به رقم ۲۶۰ میلیارد تن برسد. مقادیر یادشده ناشی از تولید، انتقال، سوزاندن و نیز اثرات وارد بر فیتوپلانکتون‌ها می‌باشند.

به طور کلی دو روش اصلی برای حل مشکل زباله‌های پلاستیکی وجود دارد: ۱- بازیافت؛ و ۲- تولید پلاستیک‌های زیست‌تخریب‌پذیر.

بازیافت، شامل فرایندهایی است که در آن‌ها از زباله‌های پلاستیکی به نحوی استفاده مجدد می‌گردد، نظیر تولید انرژی از پلاستیک طی فرایند بازیافت یا استفاده یک محصول پلاستیکی در ساخت یک قطعه (به طور مثال تهیه رزین پلی استر از بطری‌های نوشابه پلاستیکی).

در کنار بازیافت از چندین سال پیش تلاش‌هایی در راستای تولید پلاستیک‌های زیست‌تخریب‌پذیر آغاز گردیده که به نتایجی نیز دست یافته است؛ این پلاستیک‌ها قابلیت بازگشت به طبیعت را طی زمانی قابل قبول دارا می‌باشند.

۶-۲. **جلوگیری از قطع درختان و ممانعت از چرای دام‌ها:** قطع بی‌رویه درختان و تخریب جنگل‌ها و مرتع‌ها، یکی از عوامل مهم آلودگی و تخریب محیط زیست است (۱۵). نابودی جنگل‌ها و پوشش گیاهی آثار سوئی چون سیل‌های ویرانگر، حمله ش‌های روان و توسعه بیابان‌ها، خشکسالی‌های وحشتناک، شیوع انواع آفات همچون سن و ملخ و موش، کوچ گروه‌های انسانی، کاهش تولید چوب جنگل (به عنوان ماده خام مورد نیاز صنایع مختلفی نظیر کاغذسازی و چوبی) و تولیدات دامی مرتع‌ها (همچون گوشت و دیگر فرآورده‌های دامی) و نیز دیگر محصولات فرعی گیاهان مانند داروهای گیاهی و صنعتی را به دنبال دارد. تخریب جنگل‌ها و قطع درختان زمینه‌ساز نابودی منابع طبیعی و کمک به تغییرات اقلیمی است. در خصوص اقدامات پیرامون ممانعت از قطع درختان، جرم‌انگاری و قانونگذاری‌های داخلی و بین‌المللی زیادی مورد توجه مقنین قرار گرفته است. به عنوان نمونه در قوانین داخلی، قانون حفظ و گسترش فضای سبز شهر و قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی کشور را می‌توان نام برد که طبیعتاً اجرای صحیح این قوانین و توسعه آن‌ها گام‌هایی مهمی برای حفظ و حراست از محیط زیست طبیعی به شمار می‌روند.

۷-۲. **بازیافت زباله‌ها:** زباله به مواد زائد جامدی گفته می‌شود که عمدتاً به واسطه فعالیت انسان در بخش‌های کشاورزی، صنعتی و شهری تولید می‌شوند (۱۶). انسان انواع مواد را به سختی از طبیعت به دست می‌آورد و به آسانی

تبدیل به زباله نموده و به طبیعت بازمی‌گرداند. در گذشته زباله‌ها در یک دوره تکوینی ایجاد و تبدیل می‌شدند، لیکن در حال حاضر، دیگر امکان درنگ در چنین دوره‌ای وجود ندارد، زیرا میزان زباله‌ها بیش از آن است که تجزیه و تبدیل آن‌ها در یک دوره زمانی مناسب ممکن باشد.

زباله‌ها موجب آلودگی آب، خاک و هوا، جلب و پرورش حشرات ناقل نظیر مگس، سوسک، پشه خاکی و نیز پرورش جوندگان موزی همچون موش و حیواناتی نظیر گربه و سگ‌های ولگرد می‌گردد که این موارد آثاری بر محیط زیست شهری و سلامت شهروندان خواهد داشت. به منظور کاهش حجم مواد زائد (ضایعات) و پیشگیری از آلودگی‌های ناشی از این مواد می‌توان بسیاری از ضایعات را مانند کاغذ، شیشه، پلاستیک، آلومینیم و... که دور ریخته می‌شود، بازیابی کرده و مجدداً مورد استفاده قرار داد. بازیافت زباله یکی از فعالیت‌های تأثیرگذار در حفظ محیط زیست محسوب می‌گردد که می‌تواند به بهبود اقتصاد کشور نیز کمک زیادی نماید.

فرآیند احتراق در سوزاندن زباله‌ها، که یک نوع روش دفع زباله محسوب می‌شود، منجر به انتشار گازهای گلخانه‌ای همچون کربن دی اکسید، گوگرد و نیتروژن گردیده که خود موثر در تغییرات آب و هوایی و گرم‌شدن زمین است، لیکن در فرآیند بازیافت، زباله‌ها به موادی تبدیل می‌شوند که قابلیت استفاده مجدد را خواهند داشت و این امر اثرات مخرب زباله‌ها برای محیط زیست را خنثی می‌کند.

۸-۲. استفاده مجدد از آب باران: با توجه به تغییرات اقلیمی و گرمایش زمین و بر اساس گزارش سازمان ملل، پیش‌بینی می‌شود تا پایان سال ۲۰۳۰ میلادی، بحران آب در مناطق با اقلیم خشک و نیمه‌خشک، منجر به مهاجرت ۲۴ تا ۷۰۰ میلیون نفر گردد. بر اساس اعلام سازمان ملل در ۱۰۰ سال اخیر مصرف آب در سراسر جهان ۶ برابر بیشتر شده است؛ کارشناسان می‌گویند با افزایش جمعیت، تولیدات صنعتی و کالاهای مصرفی باز هم سالی ۱ درصد به مصرف آب افزوده خواهد شد و این در حالی است که تغییرات اقلیمی تأثیر به سزایی بر وضعیت آب خواهد داشت و بر بحران آن

دامن خواهد زد. به گزارش یونیسف ۲ میلیارد و ۲۰۰ میلیون نفر در سراسر جهان به آب سالم دسترسی ندارند، اکنون ۳ میلیارد و ۶۰۰ میلیون نفر در مناطقی زندگی می‌کنند که حداقل یک ماه در سال با کمبود آب مواجه هستند و از سوی دیگر، میلیون‌ها نفر دیگر نیز در ماه‌های بارندگی و سیل با آلودگی چشمه‌ها و منابع آب مواجه می‌شوند. در بسیاری مواقع، آب سالم برای بسیاری از انسان‌ها در سراسر جهان قابل دسترس نیست. این یک هشدار جدی است (۱۷) از این حیث که آب ناسالم ابعاد سوء و تبعات مضر را خواهد داشت.

از اواسط قرن نوزدهم و شروع آلودگی‌های باکتریایی در منابع آب سطحی کشورهای صنعتی (به ویژه اروپا و ایالات متحده) که مسائل بهداشتی گسترده‌ای را به همراه داشت، به تدریج تأسیس تصفیه‌خانه‌های فاضلاب مختلف در مناطق شهری توسعه یافت. متأسفانه افزایش جمعیت و رشد صنایع به قدری شتاب داشته که در بسیاری از کشورهای در حال توسعه تصفیه خانه‌های موجود، پاسخگوی فاضلاب‌ها و پساب‌های تولیدی نبوده و در مناطقی از پساب‌های خام و آلوده برای مصارف مختلف استفاده می‌گردد که می‌تواند عوارض ناگوار بهداشتی و محیط زیستی را به همراه داشته باشد.

بر این اساس، توجه به استفاده مجدد از فاضلاب‌ها با دو هدف کلی تأمین آب بیشتر و حفاظت محیط زیست از آلودگی، به عنوان یکی از راهکارهای اساسی رفع مشکل کمبود آب و حمایت از محیط زیست مطرح است. به طور کلی فاضلاب‌های تصفیه‌شده به عنوان یکی از منابع آب غیر متعارف مطرح بوده و حتی در شرایط خشکسالی نیز یک منبع آب مطمئن می‌باشند. در راستای تحقق اهداف استفاده مجدد از فاضلاب، استانداردها و رهنمودهای مختلفی از جمله به وسیله WHO ارائه گردیده است. این استانداردها شامل تخلیه فاضلاب به آب‌های سطحی، تخلیه به چاه جاذب و مصارف کشاورزی می‌باشد (۱۸). به هر تقدیر مدیریت آب باران و استفاده بهینه از آن می‌تواند آسیب‌های ناشی از مصرف بی‌رویه، کم‌آبی و آب ناسالم را تا حد مطلوبی مرتفع نماید.

نتیجه‌گیری

خطر تغییرات اقلیمی و نابودی تدریجی محیط زیست به فاجعه‌ای قریب‌الوقوع تبدیل شده است. امروزه کشورهای جهان این مخاطره را دریافته و بر این باورند که نابودی محیط زیست معطوف به یک منطقه خاص جغرافیایی نخواهد بود و به ویژه به واسطه پیوستگی و ارتباط عناصر محیط زیستی، جهان‌شمول است. در این خصوص، قانونگذاری‌های داخلی و بین‌المللی زیادی انجام شده و کنفرانس‌ها و گردهمایی‌های بین‌المللی عدیده‌ای برگزار گردیده، ولیکن اکتفا به صدور بیانیه و شعار تکافوی این مهم نمی‌باشد و نجات منابع طبیعی و جان بشر مستلزم اقدامی راسخ و عملی در این راستاست. همان‌گونه که دبیر کل سازمان ملل متحد در اجلاس گلاسکو ۲۰۲۱ نیز بیان داشته است، بشر با اقدامات تخریبی در خصوص محیط زیست در حال حفر گور خود است و اقدامی عملی و عاجل در خصوص حمایت از محیط زیست ناگزیر است. در مجموع اقدامات کشورهای مختلف در رابطه با مبارزه با آلودگی‌های محیط زیستی و تغییرات اقلیمی به نتیجه‌ای مطلوب منجر نشده است، در حالی که با امعان نظر به ارتباط تهدیدات محیط زیستی ناشی از تغییرات اقلیمی با حق حیات و همچنین گزاره‌های صلح و امنیت جهانی می‌بایستی در کنار راهکارهایی چون مبارزه با گرمایش زمین، به کارگیری انرژی‌های تجدیدپذیر، کاهش گازهای گلخانه‌ای، بازیافت زباله‌ها و... مجامع بین‌المللی ذی‌صلاح با قرارداد ضمانت اجرا جهت رعایت موارد فوق‌الاشعار، با دولت‌های خاطی و مخرب محیط زیست، منطبق با ماده ۳۹ منشور ملل متحد، با تصمیم شورای امنیت، برخورد نمایند.

مشارکت نویسندگان

نگین میرعلایی: نگارش متن.

روح‌الله رهامی: ارائه ایده و نظارت بر نگارش مقاله.

سیدقاسم زمانی: نظارت بر نگارش مقاله.

نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت

پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

References

1. Ebadi J, Nikoo nesbati A. Natural resources, institutions, economic growth. *Planning and Budgeting Journal*. 2013; 17(4): 127-144. [Persian]
2. Darvishi F. Factors affecting the destruction of pastures and forests in Iran and their importance. Rasht: The First National Conference on Natural Environment; 2015. [Persian]
3. Convention on Long-range Transboundary Air Pollution. Available at: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/Irtap/full%20text/1979/CLRTAPE.pdf>. Accessed July 1, 2020.
4. Abdullahi M. Climate changes; A reflection on the strategies and legal measures of the United Nations. *Journal of Faculty of Law and Political Sciences*. 2010; 40(1): 193-213.
5. Hajzadeh H. An analysis of the legal requirements for tackling climate change from the perspective of International Treaties and domestic law. *Journal of Climate Change Research (Golestan University)*. 2020; 1(2): 55-78. [Persian]
6. Firouzi M. The right to the environment. Tehran: Jihad "University" Publications; 2005. [Persian]
7. "Shahrvand" Newspaper. Report on December 5, 2019. News code: 176882. Available at: <https://www.shahrvand-newspaper.ir>. [Persian]
8. Vienna convention for the protection of the ozone layer. Available at: <https://www.ozone.unep.org/treaties/vienna-convention>.
9. Sands P. The United Nations framework convention on climate change. *Rev. Eur. Comp. & Int'l Env'tl. L.*. 1992; 1: 270.
10. Taghizadeh Ansari M. Environmental Rights in Iran. 1st ed. Tehran: Organization of Study and Compilation of Humanities Books; 1995. p.1. [Persian]
11. "Hamshahri" Newspaper. Report on September 2, 2007. News code: 30400. Available at: <https://www.hamshahronline.ir/news/>. [Persian]
12. Kiss A, Sand PH, Lang W. Environmental Law. Translated by Habibi MH. Tehran: Tehran University Press; 2005. p.5-6. [Persian]
13. Sabzeqabaei G, Tadayonpour N, Nari Musa Z. The effects of global warming on the planet. Second National Congress of Development and Promotion of Agricultural Engineering and Soil Science of Iran. 2017.
14. Convention on Civil Liability for Damage Resulting from Activities Dangerous to the Environment. Available at: <https://www.rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007c079>. Accessed July 1, 2016.
15. Fuwape JA. The impacts of forest industries and wood utilization on the environment. In *Simposio llevado a cabo en el XII World Forestry Congress, Quebec-Canada*. Recuperado de <http://www.fao.org/docrep/ARTICLE/WFC/XII/0122-A2.HTM> 2003.
16. Abedini Z. The benefits of using municipal waste (compost) in the agricultural sector. The first national conference on geography, tourism, natural resources and sustainable development; 2015.
17. Khalifa M, Bidaisee S. The importance of clean water. *Sch J Appl Sci Res*. 2018; 1(7): 17-20.
18. Ghaneiyani MT, AhramPush MH, Farsad M. Environmental criteria and standards for reuse of wastewater. The fourth national environmental health conference; 2001.